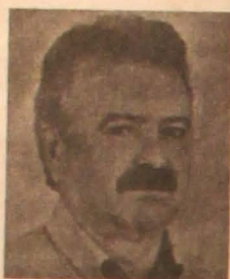

ΒΛΑΧΙΚΕΣ ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΞΗΡΟΛΙΒΑΔΟΥ(1)

Γράφει
ο Γιάννης
Τσιαμήτρος
εκπ/κός-
χοροδι-
δάσκαλος

Δεν επιθυμούμε να αποδώσουμε, στη προφορική βλάχικη λαλιά, τους φθόγγους όλων των γραμμάτων με κάποια σύμβολα (γραφήματα), διότι θα είχαμε εμπλακεί σε ένα κυκεώνα συμβόλων και θα δυσκολεύαμε τον απλό αναγνώστη. Ακολουθούμε το ελληνικό αλφάβητο διότι απευθυνόμαστε στο λαό μας. Άλλωστε όσα σύμβολα και να χρησιμοποιήσει κανείς δύσκολα μπορεί να αποδώσει την γνησιότητα και την αυθεντικότητα της Βλάχικης λαλιάς (πολλές οι μητροπόλεις των Βλάχων με πολλά και διαφορετικά ιδιώματα) από τους παραδοσιακούς ανθρώπους και η σωστή φωνητική μαθαίνεται καλύτερα προφορικά και με τον παραδοσιακό τρόπο. Ωστόσο, χρησιμοποιούμε μόνο δύο (2) σύμβολα για 'κτυπητές' μόνο αποδόσεις συμβόλων, όπως οι χαρακτήρες ' = κλειστό 'επικεντρωμένο' φωνήεν (όπως προφέρεται στη γαλλική λέξη que) και 6 = παχύ συριστικό σύμφωνο.

Παροιμία είναι ένα σύντομο απόφθεγμα προφορικού λόγου, που εκφράζει (τις περισσότερες φορές με αλληγορικό τρόπο) αλήθειες που αποτελούν το απόσταγμα μακράς πείρας. Έτσι, οι παροιμίες προσλαμβάνουν πολλές φορές τεράστια κοινωνική λειτουργικότητα και διδακτική σημασία. Διακρίνονται από ζωνήρη και πλούσια σε εικόνες φαντασία, ενώ τις περισσότερες φορές έχουν τη μορφή κάποιου δίστιχου.

Οι παροιμίες ή παροιμιώδεις εκφράσεις που παραθέτουμε παρακάτω δεν αποτελούν αντικείμενο μιας συστηματικής δουλειάς ή λαογραφικής μελέτης. Απλά είναι ένας κατάλογος των παροιμιών (με τυχαία σειρά), που ακούσαμε στα βιώματά μας στο Ξηρολίβαδο (από το τέλος της 10ετίας του '50) και από συνεντεύξεις συμπατριωτών μας πιο μεγαλύτερους και πιο αυθεντικούς από εμάς, τους οποίους αναφέρουμε στο τέλος κάθε σημειώματός μας. Τονίζουμε ακόμα ότι η αποστήθιση παροιμιών (όπως και τραγουδιών) είναι μια καλή μέθοδος εκμάθησης της προφορικής βλάχικης λαλιάς.

1. Νου πι ντουτ6 ακλό, τσ' ιάστι ούνου ν'π'ρτικ' = μη πας εκεί, σου είναι ένα φίδι (προειδοποίηση για προφύλαξη). 2. Φουρνίγκ' κ'ντου σκουάτι πιάνι, γίνι κираρία = το μυρμήγκι όταν βγάζει φτερά, χάνεται (όταν κάποιος ξεπέφτει και έχει μόνο αναλαμπές). 3. Ντουάρμι κα πράβντ' μπρόστου = Κοιμάται σαν ζώο όρθιο (για νωχελικούς). 4. Ντουάρμι κα μπόου του σουάρι = Κοιμάται σαν βόδι στον ήλιο (επίσης για νωχελικούς). 5. Άμα γίνι ούρσα λα βιτσίνου, βα γίνι δι-λα τίνι = Αν έρθει η αρκούδα στον γείτονα, θα έρθει και σε σένα (σε χαιρέκακους, μοχθηρούς). 6. Κα 6κουτιά μούθλι τούπι νιάρι, βαν γκάι δγύφτσιλι κου λίγκουρ' ντι ασίμι = Αν βγάζανε όλες οι μύγες (έντομα) μέλι, θα τρώγανε και οι γύφτοι με κουτάλι ασημένιο (για μη ικανούς φιλόδοξους). 7. Νου άρι ζμιάν' ζμπάγκ' λα κουρ = δεν έχει βρακί να φορέσει

στον κώλο (για ψωροπερήφανους, φιγουρατζήδες). 8. Νου σούντου τούτι τζιάντιλι ίσια = δεν είναι όλα τα δάχτυλα ίσια (υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους). 9. Λάι ν'π'ρτικα βα τι μούδκου = μαύρο φίδι θα σε τσιμπήσει (απειλή). 10. Ντι κ'νιού αλάτρ, μι τ'ασπάρι = από σκυλί που γαυγίζει μη φοβάσαι (για θρασυδείλους, πολυλογάδες). 11. Νιαντράβ ίνιμα μπ'κτέ = μου έκανες την καρδιά περιβόλι (δυσάρεστα νέα). 12. Μι ντόρου ουάσιλι β'αλ'κδιάβτι κιρόλου = Με πονούν τα κόκαλα, θα αλλάξει ο καιρός (πρόβλεψη καιρού). 13. Κ'ντου σουδιάβτι όμλου σαντάρ' κα νικ' φιλβουρίκ = όταν γεράζει ο άνθρωπος γίνεται σαν μικρό παιδάκι. 14. Ου τρικούι κουτιάνου = την έβγαλα κοτσάνι (πέρασα καλά). 15. Κιάτρα κριάπ' ,όμλου νου κριάπ' = η πέτρα ραγίζει, ο άνθρωπος δεν ραγίζει (ανθρώπινη αντοχή). 16. Νάρι ουάρι μτάτ' ,καβτ' κάρ' ιάστι ν'σ' = την μύτη την έχει ψηλά, ποια νομίζει ότι είναι (για ψηλομύτα). 17. Σμ'κ' κα κ'νιλι = τρώγονται σαν τα σκυλιά (τσακωμοί μεταξύ φίλων, συγγενών). 18. Λούκρουλου δι ντούτσι γκίνι, ουτζιάγκλου άρντι γκίνι = η δουλειά πάει καλά, το τζάκι καπνίζει καλά (όλα πάνε καλά). 19. Τρικού αρού', νου άρι ανάγκη = το πέρασε το ποτάμι δεν έχει ανάγκη (ξεπέρασμα δυσκολιών). 20. Κούρλου τσε μπιάβι ιάστι σ'ν'τός = κώλος που κλάνει, είναι δυνατός (για δυνατό οργανισμό). 21. Πρίντι σουτζου κούρλου, τρας ακάτσ πέβτ6 = πρέπει να βραχεί ο κώλος σου για να πιάσεις ψάρια (για να πετύχεις κάτι πρέπει να κοπιώσεις πολύ). 22. -Νου ποτ' αγίνου, αμ λούκρου -Ιού βα τι ντουτς, Ν-πόλη βα τι ντουτς; = Δεν μπορώ να έρθω, έχω δουλειά - Πού θα πας, στην Πόλη θα πας; (σε υπεκφυγές). 23. Νου τ' αντάρι σκίνου = μη γίνεσαι αγκάθι (αγανάκτηση). 24. Ούνου τσιόρλου του γκρουάπ', β'νίγκα μτράβτι σ'αντάρ' περιουσί = Με το ένα πόδι στη γούρνα (τάφο) και ακόμα θέλει να φτιάξει περιουσία (για υπερήλικες άπληστους). 25. Ιό τι ζπουρέσκου, β' τίνι μίντι' αλιούρα = εγώ σου μιλώ κι εσύ άλλου το μυαλό σου (φράση για αδιάφορους). 26. Τι βρέι τουτ' ατάλι = τα θέλεις όλα δικά σου (για άπληστους). 27. Τζόνι κάλου, αλλά Ντουμιτζέλου νου νι ατζιούτ' = Γερό το άλογο, αλλά ο θεός δεν βοηθάει (σε περίπτωση κακοτυχίας). 28. Γκούρα νπι χαλέ = Στόμα από αποχωρητήριο (για αθυρόστομους). 29. Γκούρα π'ν' ντι ουρέκλι = Στόμα ως τ'α αυτιά (για χυδαιολόγους). 30. Κα σαουδι'6κ' όμλου, λι κιάρι τούτι = Άμα γεράσει ο άνθρωπος τα χάνει όλα (Συμπέρασμα για την πορεία της ζωής). 31. Κ'τα' τι βόι ιό, αχ'τ' σμι βρέι τίνι...νε μα μούλτου, νε μα πσ'ν' = Όσο σε αγαπώ, να με αγαπάς... ούτε περισσότερο, ούτε λιγότερο (για ψεύτικο αίσθημα). 32. Νου αντούτσι ντάιμα αρ'ουλου κούτσουρι = Δεν φέρνει το ποτάμι πάντα κούτσουρα (Δεν υπάρχουν πάντα ευκαιρίες και τύχη).

Σημ: Οι πληροφοριοδότες μας (όλοι από το Ξηρολίβαδο) είναι: Τσιαμήτρος Κώστας (Ψωμάς, 90 ετών), Τσιαμήτρος Γιάννης (Ψωμάς 81), Χασιώτης Σπύρος (90) Χατζημασούρας Ηλίας, Χοντραντώνης Κώστας (Μπόκος), Τσαμήτρος Νίκος (Κοτρώνης), Φουρκιώτης Νίκος, Ντέλλας Γιώργος, Πατσιαβούρας Μιχάλης.

(Συνεχίζεται)